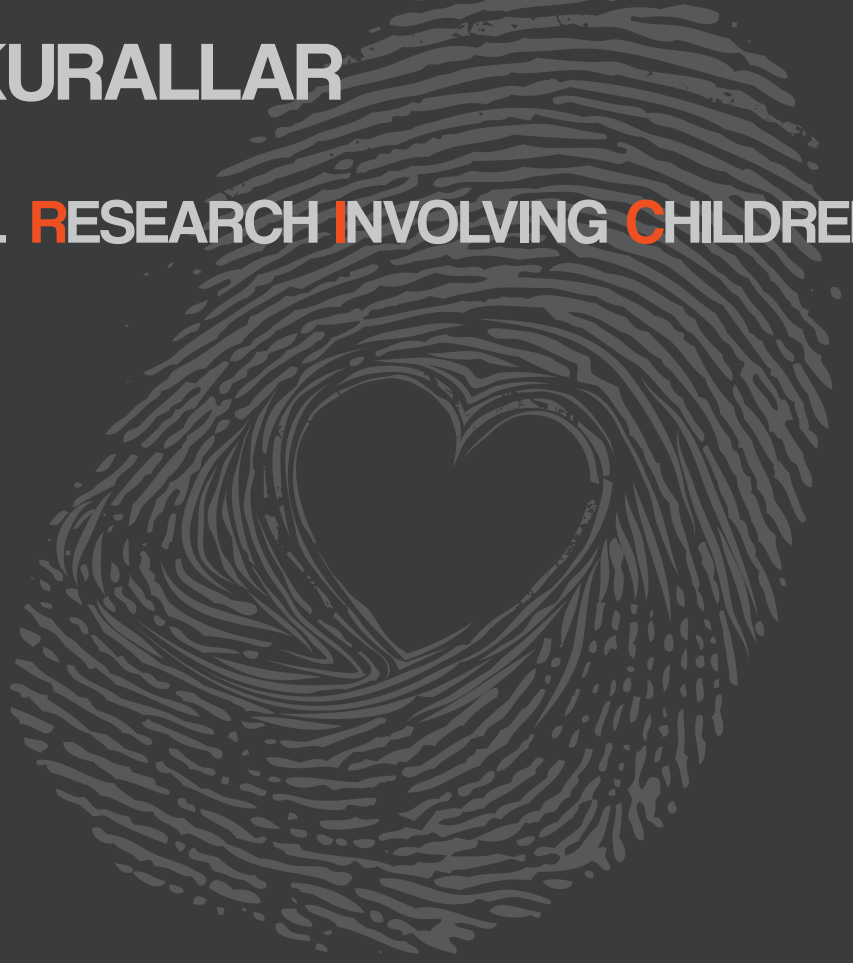

ÇOCUKLARLA İLGİLİ VE ÇOCUKLARLA BİRLİKTE YAPILAN ARAŞTIRMALARDA GÖZETİLECEK ETİK KURALLAR ETHICAL RESEARCH INVOLVING CHILDREN

Centre for Childne
and Young People
research, education, advocacy

 Southern Cross
University

Childwatch
INTERNATIONAL
RESEARCH NETWORK

unicef
Office of Research

UNIVERSITY
of OTAGO

Te Whare Wānanga o Otago
NEW ZEALAND

Bu yayın Uluslararası Çocuk Merkezi
tarafından yürütülen ve Avrupa Birliği
Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen
Çocuklarla Birlikte Daha Güçlü çalışması
kapsamında hazırlanmıştır.

ETİK KILAVUZ: ÖZEL YAŞAM , VE MAHREMİYET

Araştırmaya katılan çocukların özel yaşamlarına ve mahremiyetlerine saygı kimi hususların titizlikle dikkate alınmasını gerektirir: çocuğun ne kadar bilgiyi kime vermek ya da kiminle paylaşmak istediği, bilgi/ veri toplama ve muhafaza süreçlerinin, bilgi alışverişinin bunun tarafları arasında gizli kalmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi ve araştırma katılımcılarının kimliklerinin bulguların yayınlanması ve yaygınlaştırılmasıyla açığa çıkmayacak şekilde gizli tutulması.

ÖZEL YAŞAM VE MAHREMİYET

İYİ UYGULAMA ŞUNLARI YAPMANIZI GEREKTİRİR:

- Çocukların özel yaşamın gizliliği hakkında saygı gösterme ve bilgilerinin gizli kalmasını sağlama.
- Toplanan bilgileri/verileri güvenli biçimde elde tutma, koruma ve kullanma.
- Mahremiyetle ilgili herhangi bir güvencenin aynı zamanda buna ilişkin açık sınırları da öngördüğünün atıfında tutulması ve güvenlikle ilgili kaygılarda her zaman duyarlı davranmaya hazır olunması.

TEMEL MÜLAHAZALAR

Özel yaşama ve mahremiyete saygı, araştırmanın planlama ve veri toplama evrelerinde farkındalık ve duyarlılık gerektirir.

Çocukların ve araştırmada yer alan diğerlerinin özel yaşamlarına ve mahremiyetlerine saygı, araştırmanın planlama ve veri toplama evrelerinde farkındalık ve duyarlılık gerektirir. Kimi duyarlılıklar araştırma planlanırken, özel protokoller hazırlanarak gözetilebilir ve çözüme kavuşturulabilir: örneğin elde edilen bilgileri gizli tutma, dile getirilen kaygılara yanıt verme, verilerin muhafazası ve anonimliğin sürdürülmesi gibi. Diğer konular ise araştırmacıdan esneklik ister, süreç içinde kendini belirli durumlara uyarlamasını gerektirir. Örneğin gizliliği ve mahremiyeti sağlayacak yerler bulunmasındaki güçlüklerin ya da başkaları da çevredeyken görüşme yapmanın sakıncalarının bu yolla aşılması gerekir.

Çocuğun ne kadar bilgiyi vermek ya da paylaşmak istediği konusunda gizlilik

Araştırmaya katılan çocuklar kimi bilgilerin özel kalmasını isteyebilir, bunları araştırmacıyla ya da başkalarıyla paylaşmak istemeyebilir. Özel yaşam, başkaları tarafından rahatsız edilmemek, müdahalelere maruz kalmamak temel bir insan hakkıdır ve bu hak çocuklar söz konusu olduğunda BMÇHS’de dile getirilmiştir (Madde 16). Bu hak, belirli bir hususun önemine işaret eder: Çocuklar, araştırma çalışmalarına katıldıklarında yalnızca başkalarıyla paylaşmak istedikleri bilgileri vereceklerdir ve gerekiyorsa kimi bilgileri saklı tutmanın hakları olduğunu bileceklerdir.

Araştırma sırasında toplanan verilerin türü, çocukların ne kadar bilgiyi başkalarıyla paylaşmak istediklerine ilişkin çeşitli etik meseleleri gündeme getirir. Örneğin, çocuklarla yapılan biyomedikal araştırmalarda, genetik/ DNA bilgileri gibi biyolojik verilerin toplanması ve muhafazası etik bir

Araştırma sırasında toplanan verilerin türü, çocukların ne kadar bilgiyi başkalarıyla paylaşmak istediklerine ilişkin çeşitli etik meseleleri gündeme getirir.

meseleyi gündeme getirir: Çocuk, bu tür veriler sağlandığında potansiyel olarak nelerin açıklanabileceği konusunda ne gibi bir anlayışa sahiptir? Gen temelli önleme testlerinde, test sonuçlarının açıklanmasının getirebileceği sonuçlar araştırmacılar tarafından eksiksiz biçimde değerlendirilmelidir; bunlar onay alınırken açıklanmalı, ebeveynler ve çocuklar tarafından anlaşılmalıdır (Spriggs, 2010).

Verilerin toplanmasında ve muhafazasında bilgi alışverişinin işin içinde yer alanlarla sınırlı kalmasının sağlanması

Özel yaşamın gizliliği, çocukların belirli bir güvenle verdikleri bilgilere saygı duyulması ve bunların korunması anlamına gelir. Ebeveynler dâhil başkaları toplanan bilgilere ilgi duyabilirler; ancak araştırmacının etik yükümlülüğü bilgiler konusunda titiz davranmak, gizliliği korumaktır. Bu yükümlülük, araştırmada yer alan personelin tamamı için geçerlidir: görüşmeleri yapanlar, tercümanlar, şoförler ve 'kültürel araçlar' dâhil olmak üzere. Eğitim, araştırmanın kalitesi açısından önemli bir fark yaratır. Eğitim, mahremiyet konusunda yapılması gerekenler dâhil olmak üzere kültürler arası yeterlilik meselelerini ve sorumlulukları da kapsamalıdır.

Verilerin toplanmasında kullanılan mekân ve yöntemlerin, katılımcının özel yaşamı ve toplanılan araştırma bilgilerinin mahremiyeti üzerinde etkileri vardır. Mahremiyetin sağlanması açısından ortam, araştırmaya katılan çocukların bilgileri özel olarak ve serbestçe alabilmelerini sağlamalıdır. Örneğin, kendisiyle görüşme yapılan bir çocuk kendisini duyması gerekmeyen kişilerce duyulmadan konuşabilmeli, yazılı ve görsel materyal sağlayan çocuklar da bunu başkaları görmeden yapabilmelidir. Hassas konular, sosyal istenebilirlik açısından sakıncalı olabilecek birtakım durumlar yaratabilir; dolayısıyla dürüst yanıt verilmesini özendirecek, yanıtların gizli kalmasını sağlayacak yenilikçi yöntemleri gerektirir. Bu tür yenilikçi bir yöntemin örneği, Hindistan'da çocuk evlilikleri dâhil erken evlilikler üzerine yapılan bir araştırmada kullanıldığı şekliyle Urvashi Wattal ve Angela Chaudhuri tarafından yapılan durum araştırmasında yer almaktadır.

Örnek durum 17: Yenilikçi bir yöntemle yanıtların gizliliğini koruma ve sosyal istenebilirlik yanlılığını önleme: Çocuk evliliği dâhil erken evlilik araştırmalarında anket yöntemi, Urvashi Wattal ve Angela Chaudhuri (bakınız, Örnek Durumlar bölümü s.152).

Grup araştırmasında mahremiyetin sağlanması ek önlemler gerektirir ve tam güvence altına alınamaz (WHO, 2011). Benzer biçimde, RCT'lerde (tesadüfi kontrollü deneme) belirli tasarımlar ve prosedürler söz konusu olduğunda mahremiyeti sağlamanın garantisi yoktur. Örneğin ameliyat gerektiren müdahalelerde tıp personelinin ve hastaların "görmez hale getirilmesi" mümkün değildir. Tek tarafın "görmez" kılındığı denemelerde tıp ve araştırma personeli katılımcının deneysel statüsünü bilir, ama katılımcının kendisi bunu bilmez. Karşılaştırma yapılacak olursa, katılımcı ve gözlemci yanlılıklarını asgari düzeyde tutmak için çifte körleştirici tasarımlara başvurulduğu diğer RCT'lerde deneysel statünün mahremiyeti sağlanır ve bu nedenle mümkün olan her durumda çifte körleştirici tasarımlar tek tarafın körleştirildiği ya da hiçbir tarafın körleştirilmediği tasarımlara tercih edilmelidir.

Kimi araştırma koşullarında çocukların araştırmaya fiili katılımının gizli tutulması önemlidir. Araştırmanın damgalayıcı olma potansiyeli

Özel yaşamın gizliliği, çocukların belirli bir güvenle verdikleri bilgilere saygı duyulması ve bunların korunması anlamına gelir.

Verilerin toplanmasında kullanılan mekân ve yöntemlerin, katılımcının özel yaşamı ve toplanılan araştırma bilgilerinin mahremiyeti üzerinde etkileri vardır.

taşıdığı, belirli bir gizlilik gerektiren, örneğin cinsellikle ilgili konular üzerinde durduğu durumlarda mahremiyet özellikle önem kazanır (Valentine et al., 2001). HIV/AIDS'le ilgili araştırmalarda da aynı durum geçerlidir (Clacherty & Donald, 2007; Hunleth, 2011; Nyambedha, 2008). Çocukların, örneğin bilgi formu, süreç içinde üretilen materyaller (çizimler vb.) ya da araştırma raporları gibi elle tutulur materyalleri ellerinde tutmalarından kaçınılması gerekebilir; çünkü başkaları tarafından bilindiğinde ya da pek düşünülmeden onlara açıklandığında çocuklar bu tür materyaller yüzünden risk altına girebilir, belirli güçlüklerle karşılaşabilirler (WHO, 2011).

Toplanan bilgilerin mahiyeti, bu bilgilerin mahremiyetine ilişkin birtakım protokollerin ve işlemlerin hazırlanmasını gerektirebilir. Araştırmaya katılanların kimliklerinin (örneğin adlar, adresler, yaş, cinsiyet, etnik köken, özellikler ve deneyimler gibi) belli olması sonucunu verebilecek kişisel bilgiler toplanmasını öngören araştırmalar, eldeki bilgilerin nasıl muhafaza edileceği ve işleneceği gibi konular üzerinde titizlikle durulmasını gerektirir. Kişisel bilgiler güvenli biçimde muhafaza edilmeli ve ancak yetkili kişiler bu bilgilere ulaşabilmelidir (National Children's Bureau, 2003). Mümkünse, veriler örneğin ad ve adres gibi teşhis ettiricilerden ayrı olarak muhafaza edilmelidir.

Eldeki bilgilerin taşınmasına, muhafazasına ve kullanımına-elden çıkartılmasına dikkat edilmelidir. Bunu yaparken, toplanan farklı biçimlerdeki bilgiler dikkate alınmalıdır: örneğin sesli ve görüntülü kayıtlar, elle yazılmış ya da elektronik veriler, genetik materyal gibi biyolojik veriler vb. Kişisel bilgilere yalnızca bunları kullanması gerekenler ulaşabilmelidir. Hassas veriler, girişi denetlenen kilitli odalarda, kilitli kasalarda ya da erişimi parola gerektiren bilgisayar dosyalarında tutulmalıdır (Shaw et al., 2011). Elektronik verilerin internet kanalından bir yerlere gönderilmesi gerekiyorsa gizlilik şifre protokolleri hazırlanarak sağlanabilir. Bu tür protokollerde veriler değiştirilerek başka herhangi biri için anlaşılabilir hale gelir, buna karşılık bu verilere ulaşma izni olan kişi bunları anlamlı bilgiler haline dönüştürtecek araçlara sahiptir. Biyolojik verilerin aktarımı, muhafazası, kullanımı-elden çıkarılması ile ilgili özel ulusal ve uluslararası kılavuzlar, bu tür araştırmaları yapan kişilerce ele alınıp görüşülmeli, konunun çocuklar açısından taşıdığı etik boyut özellikle dikkate alınmalıdır. Burada, genetik kayıtların muhafazası, bir araya getirilmesi ve kapatılması ile ilgili kurallara uyulmalı; bilgiye dayalı onay alma, mahremiyeti koruma ve çocuk katılımcıların genetik kayıtlarının güvenliğini sağlama gibi hususlar üzerinde önemle durulmalıdır.

Araştırma bulgularının yaygınlaştırılmasında katılımcıların kimliklerinin gizli tutulması

Özel yaşama saygı, araştırma katılımcılarının anonim kalmalarının; araştırma raporlarında, sunumlarda ve bulguların yaygınlaştırıldığı diğer kanallarda bu kişilerin kimliklerinin bilinmemesini de içerir. Belirli araştırma sektörlerinde bu, çocuklara, ailelerine ve topluluklarına zarar verme potansiyelinin ortaya çıktığı bir aşamadır. Örneğin, araştırmada yer alanların kimlikleri belirlendiğinde ve bu bilgi güçlü kesimlere (örneğin devlet kurumları) iletilindiğinde, belirli durumlarda ilgili kişiler açısından bir risk ortaya çıkabilir. Benzer biçimde, toplulukların, araştırmada yer aldıklarının belirlenmesi üzerine ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçlara karşı korunmaları gerekir. Zarar vermeme etik ilkesi, araştırmacılara, araştırma bulgularının yaygınlaştırılması sonucunda katılımcıların bundan zarar görmesine meydan vermeme yükümlülüğünü getirir. Anonimliğin korunması için kimi stratejilere başvurulabilir. Örneğin, kimlik tespitini sağlayacak bilgiler raporlardan çıkarılabilir, toplulukların adları değiştirilebilir, katılımcıların gerçek

Özel yaşama saygı, araştırma katılımcılarının anonim kalmalarının; araştırma raporlarında, sunumlarda ve bulguların yaygınlaştırıldığı diğer kanallarda bu kişilerin kimliklerinin bilinmemesini de içerir.

adları yerine mahlaslar kullanılabilir. Bununla birlikte, bir noktanın akılda tutulması gerekir: Verilen adların cinsiyet göndermeli olmaması durumunda verilerin cinsiyete göre analizi olanaksız hale gelebilir (Gallagher, 2009). Çocukların, başka kişilerin, yer işaretlerinin ve diğer tanımlayıcı özelliklerin yer aldığı fotoğrafların, bu arada çocukların doğrudan ifadelerinin kullanılmasında özel olarak dikkatli olmak gerekir.

Anonimlik bir normken, bir başka durumu daha görüp dikkate almak gerekir: Kimi durumlarda çocuklar araştırma bağlamında kendilerinin bilinmesini isteyebilirler ve araştırmacılar da böyle bir bilinme çocuklar açısından herhangi bir tehdit oluşturmuyorsa ve/ya da katılımlarının tanınması arzu edilir bir durumsa bu isteği gözetmek durumundadırlar. Buna ek olarak, araştırmacılara 'gizlice' değil de serbestlik içinde, bilgiye dayalı onayla ve daha fazla yaygınlaşsın diye verilen bilgiler söz konusuyla bunların kendi başlarına salt mahremiyet adına gizli tutulmasının anlamı olmayacaktır.

KARŞILAŞABİLECEĞİNİZ GÜÇLÜKLER

Özel yaşamın gizliliği, etik araştırma pratiğinde çocukların gerçek anlamda katılımına ve korunmasına katkıda bulunan temel faktördür. Bununla birlikte, kimi durumlarda ve bağlamlarda özel yaşamın gizliliği konusuna eğilme araştırmacılar açısından önemli güçlükler de yaratabilir. Araştırmacıların özel yaşam ve mahremiyete ilişkin anlayış ve beklentileri araştırma katılımcılarının adetleri, kültürleri topluluk ya da aile pratikleri ile ters düştüğünde ya da çocukların korunması gibi diğer etik duyarlılıklarla çeliştiğinde gerilimler ortaya çıkabilir. Yetişkinler ve çocuklar arasındaki güç ilişkilerine içsel olan eşitsizlik, özel yaşamın gizliliği etrafındaki kimi güçlüklerde yansıma bulur. Örneğin yetişkinler, özel yaşamın gizliliğini çocuklar söz konusu olduğunda önemli ya da rutin bir duyarlılık konusu saymayabilirler; dolayısıyla böyle durumlarda çocukların tercihlerine yetişkinlerin tercihlerine göre çok daha gerilerde yer verilebilir. Toplumsal ve kültürel koşullar mahremiyete ilişkin farklı mülahazalara ve güçlüklerle yol açar, araştırmacıların her bir özel araştırma için ortaya çıkabilecek potansiyel konuları titizlikle düşünmelerini gerektirir.

Eğer bu yerleşik bir toplumsal/kültürel uygulama değilse çocukların özel yaşamlarının gizliliği nasıl sağlanabilir?

Kimi kültürel ortamlarda özel yaşamın gizliliği ailelerin ve toplulukların alışageldikleri bir durum olmayabilir ve araştırmada bunun gözetilmesi güç olabilir. Ebeveynler, aile üyeleri ve diğer çocuklar da kültürel adetler güç ilişkileri, çocukluğun kavramsallaştırılma şekli gibi nedenlerle görüşmelerde yer alabilirler; çocuklar çocuk oldukları için yalnız bırakılmayabilirler ve/ya da yetişkinlerin sorulara daha 'doğru' yanıt verebileceklerine inanılır (Abebe, 2009; Ahsan, 2009; Clacherty & Donald, 2007). Böyle durumlarda araştırmakapsamındaki görüşmelerin kamuya açık yerlerde yapılması daha az dikkat çekebilir ve özel bir yer bulma çabasına göre daha fazla gizlilik sağlayabilir (Abebe, 2009). Toplumsal ve kamusal ağ mahremiyetinin önemi (Hill, 2005), araştırma ekibi üyeleri katılımcılarla aynı ya da ilişkili topluluklara mensuplarsa özellikle öne çıkar. Aynı topluluğa mensup görüşmecilerle olan yerleşik toplumsal ilişkilere ve mevcut güç dinamiklerine bağlanabilecek, 'dışardan' bir araştırmacının anlayamayacağı riskler söz konusu olabilir. Riskler hesaba katılsa bile bu tür sorunlar hemen kolayca çözüme bağlanamayabilir; diğer topluluklara mensup görüşmecilerin seçilmesi halinde, araştırma ilişkilerinin, mahremiyete ilişkin olanları dâhil tarihsel rekabetlerin ya da farklı toplumsal Arka planların etkisi altında şekillenmesi söz konusu olabilir.

Çocukların, başka kişilerin, yer işaretlerinin ve diğer tanımlayıcı özelliklerin yer aldığı fotoğrafların, bu arada çocukların doğrudan ifadelerinin kullanılmasında özel olarak dikkatli olmak gerekir.

Kimi kültürel ortamlarda özel yaşamın gizliliği ailelerin ve toplulukların alışageldikleri bir durum olmayabilir ve araştırmada bunun gözetilmesi güç olabilir.

Çocuğun özel yaşamına saygı, araştırmacının bilgileri gizli tutmasını, bu bilgileri rasgele aile üyelerine, arkadaşlara ya da çocuk tarafından tanınan başkalarına aktarılmasını gerektirir.

Mümkünse, araştırmanın nerede yapılacağını belirlenmesine çocuklar da katılmalıdır.

Ebeveynler ve başkaları toplanan bilgilere ilgi duyabilirler ve dolayısıyla bunları sorabilirler, görüşmelerin içeriği hakkında bilgi almak isteyebilirler ki bu da çocuğu ve araştırmacıyı strese sokabilir. Bununla birlikte, çocuğun özel yaşamına saygı, araştırmacının bilgileri gizli tutmasını, bu bilgileri rasgele (örneğin araştırma ekibi üyelerinin başkalarının yanında yorum yapmalarıyla) aile üyelerine, arkadaşlara ya da çocuk tarafından tanınan başkalarına aktarılmasını gerektirir.

Araştırmalarda hangi mekân çocukların özel yaşamının gizliliğine en fazla destek sağlar?

Toplumsal ve kültürel bağlam, çocukların özel yaşamlarının gizliliği hakkına saygının en iyi nasıl bir ortamda sağlanabileceğinin belirlenmesine katkıda bulunur, araştırma sırasında açık ve serbestçe bilgiler vermelerine yardımcı olur. Gelir düzeyi yüksek ülkelerdeki araştırma koşullarında genel olarak yaygın beklenti çocuklarla sakin ve özel bir mekânda, başkaları dinlemeden ya da kesintiye uğramadan görüşülebileceği ortamlar oluşturulmasının en uygun yol olacaktır. Ne var ki bu yaklaşım başka koşullarda düşünüldüğünde birtakım pratik güçlükler ortaya çıkar. Çünkü çoğu araştırma elverişli mekân bulmanın güç olabileceği evlerde, okullarda, kulüplerde (Valentine, 1999) yürümek zorundadır; süreç birçok kez dışarıdan kesintiye uğratılabilir (MacDonald & Greggans, 2008), yetişkinler araştırmaya katılan çocuğa eşlik etme hakkına sahip olduklarını düşünebilirler (Clacherty & Donald, 2007) ve çocuklar katılmayı reddedebilecek durumda olmayabilirler. İdeal olanı, kendileri açısından en iyi yerin bulunabilmesi için çocukların araştırmanın yapılacağı yerin belirlenmesine katılmalarıdır. Gene de, araştırma gidenleri ve uygunluk açısından bu yaklaşım da birtakım gerilimlere yol açabilir.

Kimi durumlarda, mahremiyete izin veren mekânlar bulunması, çocukları istismarcı yetişkinlerden koruma kaygıları nedeniyle daha da karmaşık hale gelebilir ve tek başına olan yetişkinin dışı açık olmayan yerlerde araştırma yapmasını güçleştirebilir (Barker & Smith, 2001; Matthews, Limb & Taylor, 1998). Dolayısıyla izlenebilecek iyi bir yol, başkaları tarafından izlenebilecek, ancak duyulamayacak yerler bulunmasıdır. Bununla birlikte, bu kez de görünür duruma gelen çocukların araştırmada yer alıyor olmaları belirli gerilimler yaratabilir. Böyle durumlarda, her araştırmanın kendi özel koşulları içinde çeşitli olasılıklar gereğince tartışılmalı, mahremiyetle ilgili hangi yol izlenirse izlensin risklerin asgaride tutulması ve yararın azamiye çıkarılması sağlanmalıdır.

Görüşmeler sırasında başkalarının orada varlığı çocukların özel yaşamına ve bilgi toplama sürecine nasıl etkiye bulunabilir?

Mahremiyete yapılan vurgulara rağmen bunun sağlanmasına yönelik güçlükler ev ortamlarında da ortaya çıkabilir; örneğin kimi ebeveynler salt merak ettikleri için ya da çocuğun durumuna duyarlılıkları nedeniyle görüşmeler sırasında orada bulunmakta ısrar edebilirler (Fargas-Malet, McSherry, Larkin & Robinson, 2010). Belirli durumlarda, görüşmeler yapılırken, görüşmeyi yapan kişinin cinsiyeti ebeveynlerin mahremiyet konusundaki kararları üzerinde etkili olabilir. Örneğin, bir dizi kişisel, toplumsal ve kültürel nedenlerden dolayı ebeveynler kendi yetişkin kızlarıyla erkek değil kadın bir araştırmacının görüşmesini rahatlatıcı bir faktör sayabilirler. Görüşme sırasında ebeveynin orada bulunması hem olumlu hem de olumsuz çeşitli sonuçlara yol açabilir; örneğin daha fazla ayrıntıya inildiği kendiliğinden aile tartışmaları ya da çekingen çocuğun kendinin desteklenmekte olduğunu hissetmesi (Powell et al., 2011), ebeveynlerin çocuğa yöneltilen soruları onun anlayacağı şekilde aktarmasıyla sürece katılmaları (Hood et al., 1996) ya da tersine çocuğu susturmaları (Valentine, 1999) gibi. Çocuğun ebeveynin orada bulunmasına yönelik tepkisi, toplanan verilerin kalitesi açısından bunun çocuğun yararına olup olmayacağının belirlenmesine katkıda bulunur.

Bir başka durum da şu olabilir: Kimi çocuklar, bilgi toplanması sürecinde ebeveynlerinin, kardeşlerinin ya da arkadaşlarının orada bulunmasını isteyebilir. Böyle durumlarda mahremiyetin güvence altına alınması güç olabilir ve çocukların ne kadar bilgiyi paylaşmak isteyecekleri de bu durumdan etkilenebilir. Gerçi burada çocukların isteklerine ve özerkliklerine saygı yol gösterici bir ilke olabilir; ancak gene de kabullenilmiş bir adet olmadığı yerlerde ve kültürlerde bu da sorunlu ve güçlük çıkarıcı bir durum olabilir. Gerçek öyledir ki araştırmacılar ebeveynlerin isteklerine ters düşmesi halinde çocukların isteklerini karşılayabilecek durumda olmayabilir. Örneğin araştırmacı çocuğun ve ebeveynin evinde bir konuk olarak pazarlık yapma durumundaysa bu tür kısıtlılıklar görülür. Yaşanan süreçlerin pek çok durumda ortaya koyduğu gerçek şudur: Çocuğun istekleri ile yetişkinin istekleri birbirine ters düştüğünde, genellikle yetişkinin istekleri üstün gelir.

Ebeveynlerin görüşmelerde hazır bulundukları durumlarda sürece gereğinden fazla karışmalarının önlenmesi için açık ve örtük birtakım tekniklere başvurulabilir (Bushin, 2007). Örnekler: Ebeveynle göz temasının sınırlı tutulması, soru sorarken çocuğun adının özellikle kullanılması, büyük olasılıkla yalnızca çocuğun kendisinin bilgi sahibi olabileceği konuların gündeme getirilmesi ve asıl önemli olanın çocuğun görüşleri olduğu hususunun birkaç kez yinelenmesi gibi. Bu öneriler, yerel durumun ve koşulların bilinmesine tabidir. Ayrıca, ebeveynlerin işe karışmasını asgari düzeyde tutmak için başvuru tekniklerin kültürel açıdan yerinde olup olmayacağı konusu topluluktaki yaşlı kişilere danışılabilir.

Ebeveynler çocuklarla özel olarak görüşülmesine isteksizse ya da görüşme sırasında orada bulunmakta ısrarlıysa araştırmacının veri toplanmasına ilişkin beklentilerinde birtakım uyarlamalara gitmesi gerekebilir. Çocukların sahip oldukları bilgilerden ne kadarını paylaşmak istedikleri o sarada orada kimlerin bulunduğuna da bağlıdır ve araştırmacının buna saygı göstermesi, bu durumu kendi bilgi arayışının üzerinde tutması gerekir. Araştırmacıda belirli bir esneklik ve düşünümseellik olması gerekir; öyle ki kaliteli verilere ulaşma arzusu araştırmacıda çocukların özel yaşamlarına gereksiz ölçülerde girme eğilimlerine meydan vermesin. Çocukların özel yaşamlarının gizliliğine saygı alanında ortaya çıkabilecek kimi güçlükler engelli çocuklarla yapılan araştırmalarda da ön plana çıkar. Engelli çocuklar söz konusu olduğunda geleneksel olarak yerleşik tutum, ebeveynlerin ya da diğer yetişkinlerin çocukların seslerini ve çıkarlarını temsil eden araçlar olarak hareket etmelerini öngörür. Bernie Kelly'nin durum araştırması da çocukların özel yaşamının gizliliğini bu bağlamda ele almaktadır.

Örnek durum 18: Bir ebeveyn hazır bulunurken engelli çocuklarla görüşme, Berni Kelly (bakınız, Örnek Durumlar bölümü s.154).

Odak gruplarla yapılan araştırmalarda mahremiyete saygı nasıl sağlanabilir?

Odak grup istişareleri sırasında kişinin özel yaşamına ve mahremiyetine saygı, üzerinde titizlikle düşünülmesi gereken bir konudur. Bu, kendi içlerinde sıkı sıkıya bağlı topluluklarda ya da hassas konularda yapılan araştırmalar için özellikle geçerlilik taşır. İnternet sohbet odaları ve blogları kullanılarak yapılan araştırmalarda odak grup mahremiyeti daha da karmaşık bir konu haline gelir. Grup ortamlarında mahremiyetin korunması açısından kimi güçlükler ortaya çıkabilir (WHO 2011) ya da çocukların kardeşlerinin ve arkadaşlarının da bu görüşmelerde bulunmaları istemeleri benzer güçlükler yaratabilir. Araştırma

Çocukların isteklerine ve özerkliklerine saygı, ideal durumlarda yönlendirici ilkedir; ancak bu, belirli koşullarda zorlayıcı ya da uygunsuz da olabilir.

Özel yaşamın gizliliğine ve mahremiyete saygı ilkeleri odak grup görüşmeleri söz konusu olduğunda ek karmaşık durumlar yaratır.

ortamında paylaşılan bilgilerle diğer çocukların ne yapacakları, grup içinde bu konuda en başta bir anlaşılmaya varılmasını ve araştırmacının duyarlı rehberliğini gerektirir. Kimi araştırmalarda grup görüşmesine katılanlarla belirli başlıklara odaklanan yeniden sorgulama gerekebilir; böylelikle araştırma grubu dağıtıldığında çocuklar açısından ortaya çıkabilecek güçlükler önlenabilir.

Güvenlikle ilgili kaygıların olduğu durumlarda mahremiyetin sınırları nedir?

Araştırmacıların çocuk istismarından, tehlikeli ya da suç teşkil eden fiillerden kuşkulandıkları ya da çocuklardan buna işaret eden bilgiler aldıkları (çocuğun bilerek ya da bilmeyerek paylaştığı bilgiler) durumlarda araştırmacının karşısına ciddi etik sorunlar çıkar. Örneğin, bir çocuğun istismara ya da ihmale maruz kaldığı ortaya çıkabilir; çocuğun kendisine ya da bir başka kişiye zarar verme eğilimi taşıdığı görülebilir (Schenk & Williamson, 2005) veya ortada belirli yerlere bildirilmesi gereken bulaşıcı ya da cinsel ilişki yoluyla geçen bir hastalık vardır (Avard et al., 2011). Böyle durumlarda araştırmacının bu bilgileri paylaşıp paylaşmayacağı, paylaşacaksa kiminle (ebeveynler, polis, koruma ve bakım hizmetleri vb.) paylaşacağı konusunda karar vermesi gerekir. Bu, özellikle tartışmalı bir konudur ve kuşku duyulan bir çocuk istismarı durumunu bildirme adına mahremiyetin ihlali konusundaki görüş ve uygulamalar farklılık göstermektedir (Cashmore, 2006). Böyle durumlarda çocuğun özerkliğine ve mahremiyet hakkına saygı, araştırmacının çocukları zarardan koruma etik sorumluluğu ile doğrudan çelişir hale gelir. Araştırmacının, araştırmaya katılan çocuklar açısından ikili bir role sahip bir pratisyen olması ve mahremiyetle ilgili etiğin meslek standartlarıyla doğrudan çatışması durumunda konu daha da karmaşık özellikler kazanır.

Ortada, etik ilkeleri öncelik sırasına koyma güçlüğü vardır. Çocukların onuruna saygı ve mahremiyetin korunması ilkesi, kuşkulanan çocuk istismarı gibi durumların bildirilmesine karşı tutumun temelini oluşturur. Diğer savlar ise yarar ilkesi etrafında dile getirilir (King & Churchill, 2000). Denilir ki bildirmek çocuğun karşılaştığı riski azaltır ve bu da yararlı bir sonuç sayılabilir (Knight et al., 2000).

Çocuklarla yapılan araştırmalarda mahremiyet ve bildirimde bulunmayla ilgili duyarlılıklar konusunda çeşitli görüşler vardır. Kimi araştırmacılar, mahremiyetin garanti edilmesini değil sağlanmasını tavsiye ederler. Bu amaçla, veri toplama işine başlanmadan önce katılımcılar mahremiyetin sınırları, güvenlikle ilgili kaygıların üzerine atılabilecek adımlar ve hangi kuruluşların bu işe karışacağı gibi konularda açık şekilde bilgilendirilirler (Duncan et al., 2009; Meade & Slesnick, 2002). Mahremiyetin sınırları konusunda açık olmanın sonucu, işin başında kimi katılımcıların kaybedilmesi ve araştırma sırasında ortaya çıkan sürtüşmelerle birlikte elde edilen bilgilerin tamlığı ve kalitesine ilişkin sorunlar olabilir.

Ancak, araştırmacıların çocuklara saygılı olma etik taahhütleri mahremiyete sınırlar getirilmesiyle azalmış olmaz ve bu konularda açık olunması ilgili konularda çocuklarla saygı çerçevesinde konuşmalar yapılmasına olanak tanır. İdeal olarak araştırmacıların, duyarlılıkları üzerinden harekete geçmeden önce çocuklarla konuşmaları ve mümkün olan her durumda harekete geçmek için en güvenli ve etkili yolları seçmeleridir. Böylece çocukların güvenliğinin ve korunmasının sağlandığı bir çocuk katılımı yönünde örnek bir uygulama sergilenmiş olur (Feinstein & O’Kane, 2008). Ancak, çocukların güvenliğine birinci derecede öncelik tanınması sorumluluğu araştırmacıya aittir. Lorraine Radford tarafından yapılan durum araştırması, çocukların korunması ve mahremiyet meselesinin ele alınmasıyla ilgili etik ikilemlere

**İdeal olanı,
araştırmacıların
kendi duyarlılıkları
doğrultusunda
harekete geçmeden
önce çocuklarla
görüşmeleri ve
harekete geçmede en
güvenli ve etkili yolları
planlamalarıdır.**

tartışmaktadır. Araştırma İngiltere’de gerçekleştirilmiştir ve çocukların şiddet, istismar ve ihmal gibi alanlardaki deneyimlerini ele almaktadır. Anlatılan sistemde alarma geçme, değerlendirme ve yönlendirme gibi süreçler ele alınmaktadır.

Örnek durum 19: Çocuk koruma ve mahremiyet: Çocukların şiddet, istismar ve ihmal deneyimlerinin araştırılması, Lorraine Radford (bakınız, Örnek Durumlar bölümü s.156).

Çocuğun yaşı ile birlikte ailesel ve toplumsal bağlam, araştırmacının çocukların korunmasına yönelik yaklaşımı üzerinde belirli etkiler yaratabilir. Araştırmacının alacağı tutum, algılanan durum, olabilecek bir bildirim işlemi, çocuğun bu karara katılması ve olası sonuçların hesaplanması açısından çocuğun gelişim halindeki yeteneklerini hesaba katmalıdır. Örneğin, belirli durumlarda daha büyük yaşlardaki çocukların ve gençlerin araştırmaya katılmak istememeleri gibi bir sonuç ortaya çıkabilir; çünkü bu çocuklar ve gençler araştırmaya katılmaları halinde durumlarının güvenmedikleri (belki de araştırmacının kendisinin de güvenmediği) birtakım mercilere bildirilmesinden kaygı duyuyor olabilirler. Ayrıca, araştırmacıların, insanların ne zaman yetişkin sayıldıklarına ilişkin yasalar hakkında bilgi sahibi olmaları, bu konudaki yasaların ülkeden ülkeye farklılık gösterebildiğini hesaba katmaları gerekir. Çocuklara ilişkin güvenlik kaygılarının bildirilmesi söz konusu olduğunda bu husus özellikle önem kazanır. Akran araştırmasında, genç araştırmacılara gerekli eğitimin verilmesi, mahremiyet ölçülerinin belirlenmesi ve destek mekanizmalarının devreye sokulması önemlidir. Clare Lushey ve Emily Munro tarafından yapılan durum araştırması, belirli bir olguya ilişkin gizlilik/mahremiyet bağlamında farklı duyarlılık düzlemlerinde akran araştırmalarında ortaya çıkan güçlüklerle değinmektedir.

Örnek durum 20: Akran araştırması ve ev bakımında olan ve ev bakımından ayrılan gençler, Clare Lushey ve Emily Munro (bakınız, Örnek Durumlar bölümü s.159).

Araştırmacıların zorunlu bildirimle ilgili kuralları biliyor olmaları gerekir. Çocuklara yönelik fiili ya da potansiyel bir zararlı ilgili kaygılara ya da bilgilere sahip olduğunda bunlar hakkında bildirimde bulunma hem hukuksal hem de etik yanlar içerebilir (Fisher, 1994). Kuşkulanılan istismar ya da kötü muamele gibi durumların bildirilmesine ilişkin yasal yükümlülükler ülkeden ülkeye farklılık gösterir (Williamson, Goodenough, Kent & Ashcroft, 2005). Kimi ülkelerde, bir meslek grubu olarak araştırmacıların özel olarak bildirimde bulunma yükümlülükleri olmasa bile hukuksal ya da mesleki zorunluluklar kuşkulanılan çocuk istismarı durumlarının bildirilmesini (örneğin sağlıkçılar, öğretmenler ve psikologlar tarafından) gerektirebilir. Ne var ki, bu tür zorunluluklar ülkeden ülkeye, hatta ülkelerin kendi içlerinde farklılık gösterebilmektedir.

Bazı etik değerlendirme kurulları ve kurumsal değerlendirme heyetleri kuşkulanılan çocuk istismarı vakalarının bildirimini zorunlu tutmaktadır. Bu zorunlulukçu yaklaşım kimi araştırmacılar tarafından net kılavuzlar sağlanması, çocuk korumaya öncelik tanınması ve tek tip araştırma uygulamaları açısından tavsiye edilmektedir (Allen, 2009; Steinberg, Pynoos, Goenjian, Sossanabadi & Sherr, 1999). Ancak bu konularda uluslararası planda ve ülkelerin kendi içlerinde, bu arada

Araştırmacılar, çalıştıkları ortamdaki hareketle, insanların hangi yaşta yetişkin sayıldıklarına ilişkin hem normal yasal düzenlemeleri hem de adet hukukunu bilip dikkate almalıdırlar.

Ortamlar ve koşullar arasında ortaklık olmayışı, araştırmacıların veri toplamaya başlamadan önce raporlama protokolleri hazırlamalarının önemine işaret eder.

**Araştırmanın
gerektirdikleri, risk
altında olabilecek
çocuklara yönelik etik
sorumlulukları gölgede
bırakmamalıdır.**

etik kurullar arasında tek tip bir uygulama bulunmadığından bir noktanın önemi açıkça ortaya çıkmaktadır: Araştırmacılar, bildirimde bulunma konusunu veri toplama işleri başlamadan önce dikkate almalı ve gerekiyorsa izlemek üzere bir plan ya da protokol hazırlamalıdır. Araştırma başlamadan önce, zarar görme riski altındaki çocukların belirlenmesi üzerine bu çocuklara destek ya da yönlendirme sağlanmasına ilişkin bir ihtiyat planı hazırlanması ortadaki ikilemden çıkış için bir yol olabilir.

Araştırmanın gerektirdikleri, risk altında olabilecek çocuklara yönelik etik sorumlulukları gölgede bırakmamalıdır. Bununla birlikte kimi araştırmacılar bilgilerin açığa çıkarılmasını önlemeye, çocuk istismarını bildirmemeye ve mahremiyeti sağlamaya yönelik yöntemlere bilinçli olarak başvurmaktadır

(Socolar, Runyan & Amaya-Jackson, 1995). Buna yönelik olarak örneğin yanıt seçenekleri sınırlandırmakta, katılımcılar bazı şeyleri söylememeleri için uyarılmakta, verilerin anonim kalması için yanıtlar maskelenmekte, böylece araştırmacı belirli şeylerin bilgisine sahip olamamaktadır. Gerçi bu tür yöntemler sonuçta mahremiyetten ödün vermemiş olurlar, ancak bu kez de yarar ve adalet ilkeleri, araştırmacının çocuğun yüksek yararını gözeterek hareket etme yükümlülüğü ihmal edilir. Ayrıca, mahremiyete ilişkin güvencelere karşın belirli kaygılarını dile getirdiklerinde yardım ve destek almayı uman çocuklar da olabilir ve söz konusu yaklaşım bunu da ilgili alanının dışında bırakır.

Çocuklar (ya da ebeveynler) araştırma bulguları açıklanırken anonim kalmak istemezlerse ne yapmak gerekir?

Yukarıda da değinildiği gibi araştırmacılar anonimliği korumak için çeşitli stratejilere başvurabilirler. Ancak kimi durumlarda çocuklar, katılımları bilinip tanınsın diye gerçek adlarının yayınlarda ve araştırma raporlarında geçmesini isteyebilirler. Başka durumlarda, araştırmacılarca da desteklenen ebeveynler tanımlayıcı bilgilerin de yer aldığı yayınların buna değecek önemli yararlar sağlayacağı beklentisiyle anonimlikten vaz geçmek isteyebilirler. Andrew Williams'ın durum araştırmasında bu husus açıkça görülmektedir. Bu örnekte, onay verebilecek durumda olmayan ve hastalığı kötüleşen bir çocukla yapılan araştırmanın sağladığı yararların ortaya konabilmesi için tanımlayıcı bilgiler verilmektedir [Bakınız, örnek durum 2, derlemede yer alan Örnek Durumlar bölümünde Zararlar ve Yararlarla ilgili alt bölüm.]

Bununla birlikte, örneğin doğası gereği hassas araştırmalar söz konusu olduğunda, katılımcıların tanımlanmamasının en iyisi olacağını düşünen araştırmacılar için anonimlikten feragat edilmesi bir sorun oluşturabilir. Dikkate alınabilecek hususlardan biri, kendi gerçek adlarını kullandıklarında ortaya çıkabilecek potansiyel riskleri ve uzun dönemli sonuçları değerlendirmenin çocuklar açısından ne derecede güç olacağıdır. Çünkü çocuklar eldeki materyalin nerede sonlanacağını ve medya tarafından nasıl çarpıtılabileceğini bilecek deneyime sahip olmayabilirler (Laws & Mann, 2004). Ancak bu olasılık, tekil olarak çocukların sağlam yargıda bulunma yetenekleriyle dengelenmelidir. Aslında, aşına oldukları ortam ve koşullarda kendileri açısından ortaya çıkabilecek riskleri en iyi değerlendirebilecek olanların çocuklar oldukları da bir gerçektir. Kimi duyarlılıkların çocuklarla birlikte tartışılması bu karar verme sürecinde önemli bir adımdır.

Anonimlik, zarardan kaçınmanın bir yoludur. Bununla birlikte, katılanların kimliklerinin tespit edilememesi için alınacak önlemler (örneğin tanımlayıcı öğelerin çıkartılması gibi) her zaman gerekli değildir ve hatta böyle yapılması durumunda katkının değerinin gereğince bilinmemesi gibi bir durum da söz konusu olabilir. Araştırmacıların

aynı zamanda çocukların katılımına hak ettiği değerin biçilmesinin taşıdığı önemin de farkında olmaları gerekir. Çocuklar, araştırmacı olarak katıldıkları çalışmalarda adlarının geçmesini ve bu çalışmalara önemli katkılarının bilinmesini isteyebilirler. Böyle durumlarda çocuklar adlarının geçirilmesinin getirebileceği potansiyel riskleri ve avantajları (bugün için ve gelecekte) belirlemeye özendirilmelidir ve bu şekilde sağlıklı kararlar vermelerine yardımcı olunmalıdır.

Araştırmanın sonuçları yaygınlaştırılırken fotoğraf kullanılması özel yaşam ve mahremiyetle ilgili konuları bir kez daha gündeme getirir. Bu hem o zaman hem de gelecek açısından geçerli bir gündemdir; çünkü ileride çocuklar kendi görüntülerinin kullanılması konusunda farklı görüşlere sahip olabilirler. Burada ayrıca çocukların gücü ve temsili ile ilgili konular da gündeme gelir (Phelan & Kinsella, 2013). Araştırmacılar, tespit edilememeleri ve anonimliğin korunması için araştırmalarında yer alan çocukların kimliklerini (ya da fotoğraflarını) gizlemek üzere çeşitli yollara başvurabilirler. Örneğin görüntülerin sayısallaştırılması, yüzün ya da görüntünün bulanıklaştırılması ya da buğuların sunulmasında yalnızca metin kullanılması gibi (Nutbrown, 2010). Bununla birlikte Nutbrown bu tür işlemlerin çocukların sesinin duyulması açısından etik tartışmalar yaratacağını ileri sürmektedir: Araştırmacılar, kendi görüntülerinin kullanılması için çocuklardan onay almışlarsa, çocukları korumaya yönelik bu girişimlerinde aynı zamanda onları susturuyor da olamazlar mı? Çocukların gerçek temsiline ilişkin olarak anonimlik konusu, koruma ile katılım arasında, geleceğe (ki bilinemez) ilişkin spekülasyonlar ve halihazırdaki duruma ilişkin ek boyutlarla birlikte, kolay çözülmesi pek mümkün olmayan gerilimler yaratmaktadır.

Teknolojik gelişmelerle bağlantılı özel yaşam ve mahremiyet güçlükleri nelerdir?

Çocuklarla, bilgisayar ya da cep telefonları gibi teknolojik medya kullanılarak yapılan araştırmalarda özel yaşam ve mahremiyet konuları daha da önem kazanır. Çocuklar tarafından bilinen kişilerin, bilerek ya da tesadüfen bilgilere erişmesi gibi potansiyel bir risk vardır. Cep telefonları ve bilgisayarlar, hanelerde ya da kuruluşlarda katılımcıların ve bilgilerinin gizliliğini ihlal edecek biçimde paylaşılması mümkündür.

Veri toplanmasında internet, anında mesajlaşma ve sosyal medya gibi enformasyon ve iletişim ağlarını kullanan araştırmalarda konular daha da karmaşık hale gelir. Çevrim içi gizlilik konusunda araştırma katılımcılarının sahip olabilecekleri beklentiler tamamen hayal ürünü olmasa bile abartılı yanlar taşıyabilir (Lobe et al., 2007). Çevrim içi internet iletişiminin çeşitliliği farklı özellikleri de beraberinde getirir ve dolayısıyla özel yaşamın gizliliği ve mahremiyet gibi konularda farklı durumları ortaya çıkarır.

Örneğin kimi internet forumları bilinçli olarak dışa açıktır ve dolayısıyla herhangi biri orada yer alan mesajları kendi varlıklarına ilişkin herhangi bir iz bırakmadan okuyabilir. Oysa insanların chat room'daki varlığı daha açıktır ve gerçek zaman iletişimi etkileşim olmaksızın gözlemeyi tuhaf kılar (Lobe, Livingstone, Olafsson & Simões, 2008).

Bilgiye dayalı onayın online alınmasındaki karmaşık durumlar, araştırmacıların ve katılımcıların anonim ya da mahlas adlar alabilme durumları ve online kimliklerin birden fazla olma olasılığı, çocuklarla yapılan online araştırmalara ilişkin kaygıları arttırmaktadır (Lobe et al., 2007). Seçilmiş çocuk katılımcılardan oluşan gruba dâhil olmayan kişiler yanlış detaylar vererek ve sahte kimliklerle katılarak grubun mahremiyetini ve güvenliğini tehdit edebilirler (Alderson & Morrow, 2011).

Teknolojik medya kullanılarak yapılan araştırmalarda özel yaşam ve mahremiyet konuları daha da önem kazanır.

Yeni teknolojiler kullanılarak yapılan araştırmalar, mahremiyetle ilgili risklerin azaltılması açısından araştırma başlamadan önce topluluklarla (online ilişki kurulanlar dâhil) ve çocuklarla görüşülmesini gerektirir.

Yeni teknolojiler kullanılarak yapılan araştırmalar, mahremiyetin ihlali ile ilgili risklerin azaltılması açısından araştırma başlamadan önce topluluklarla (online ilişki kurulanlar dâhil) ve çocuklarla görüşülmesini gerektirir (WHO, 2011). Ayrıca, ocukların görüntülerinin ve internetten toplanan verilerin (rneğin çocukların yaptıkları işler ve görüntüleri) korunmasına ilişkin birtakım güçlükler giderek daha fazla kaygı yaratmaktadır.

ÖZEL YAşAM VE MAHREMİYETLE İLGİLİ OLARAK BMÇHS'DE HANGİ YOL GÖSTERİCİ İLKELERİ BULABİLİRİZ?

- Çocukların zel yaşamlarının gizliliği hakkı vardır (Madde 16)
- Çocuğun yüksek yararı her zaman birinci önceliği taşımalıdır (Madde 3).

ANAHTAR SORULAR

Çocukların zel yaşamlarına ve mahremiyetlerine nasıl saygılı olunur?

- Çocukların ve ailelerinin kimliklerinin gizli kalmasını nasıl sağlayacaksınız?
- Araştırma ortamında özel yaşamın gizliliği nasıl sağlanacak?
- Çocuklarla araştırma yapılırken ebeveynlerin ya da yetkili kişilerin orada hazır bulunmalarına izin verecek misiniz? Neden? Böyle bir durumun çocukların araştırmaya katılımları ya da paylaşabilecekleri bilgiler üzerinde ne gibi etkileri olabilir?
- Ebeveynler ya da başkaları çocuklarla kendi başına görüşme yapmanıza izin vermezlerle ne yaparsınız?
- Görüşülecek ocuklar ekseninden bakıldığında görüşmecilerin sayısı ve cinsiyeti ne olacak? Neden?

Araştırma sırasında ortaya çıkan çocukların güvenliğiyle ilgili kaygılar nasıl ele alınır?

- Çocukların (ve ebeveynlerin) mahremiyetin hangi durumlarda ihlal edilmiş olacağını anlamalarını nasıl sağlayacaksınız?
- Çocuğun bir zararı ya da istismarı açığa vurması durumunda ne gibi girişimlerde bulunursunuz?
- Çocukların bu gibi konularda bilgilendirilmelerini ve görüşlerinin dikkate alınmasını nasıl sağlayacaksınız?
- Bu eylemler hakkında başka kimleri bilgilendirmeniz gerekir?

Araştırma bulgularının güvenli biçimde yaygınlaştırılması nasıl sağlanır?

- Çocukların, ailelerin ve toplulukların kimliklerinin açık edilmemesini nasıl sağlayacaksınız?

Verilerin güvenli biçimde muhafazası ve imhası nasıl sağlanır?

- Verilerin güvenli biçimde muhafazasına yönelik hangi stratejileriniz var?
- İsim içeren tüm bilgilerin güvenli biçimde imhasını ne zaman ve nasıl sağlayacaksınız?

Araştırmada görev yapanların çocukların özel yaşam ve mahremiyetine saygılarını güçlendirecek başka stratejilerden de söz edilebilir mi?

- Özel yaşam ve mahremiyetle ilgili olarak araştırma personeliyle açık protokoller hazırlanması ve uygulanması ne ölçüde yarar sağlar?
- Araştırmada görev alacaklar çocuklarla yapılan araştırmalarda özel yaşam ve mahremiyet konusunda eğitim aldılar mı?

ISBN: 978-88-6522-023-8

Uluslararası Çocuk Merkezi
Bilkent Üniversitesi, Merkez Kampüs,
Kütüphane Binası, 06800 Bilkent / Ankara
Tel: +90 312 290 23 66
Faks: +90 312 266 46 78
e-mail:icc@icc.org.tr

www.icc.org.tr

Bu yayın Uluslararası Çocuk Merkezi tarafından yürütülen ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen Çocuklarla Birlikte Daha Güçlü çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Avrupa Birliği, yayının içeriği ile ilgili olarak herhangi bir sorumluluk veya yükümlülük kabul etmez.

